

Gyógyszerésztörténeti közlemények

Gyógyszerészet 22. 142—143. 1978.

Dr. Doby Géza (1877—1968)

Dr. KIRÁLY SÁNDOR

Doby Géza dr. egyetemi tanár 1877 december 30-án Bécsben született. Atyja, néhai Doby Jenő grafikus művész, nagyatya Henszlmann Imre, a neves archeológus volt. Egyetemi tanulmányait a Budapesti Tudományegyetem Gyógyszerészeti Karán kezdte, majd Berlinben és Párizsban végezte. Gyógyszerészyakornoki tevékenységét budapesti gyógyszerértárban végezte 1900-tól 1904-ig egyetemi tanársegéd volt dr. Lengyel Béla professzor mellett. 1913-ban a növényélettan és kémia magántanárává avatták. 1904-től 1922-ig Kassán és Magyaróváron, majd Budapesten a mezőgazdasági kísérletügy kötelékében működött. Az egyetem mezőgazdasági kémiai intézetének igazgatója volt. Később, 1922-ben a debreceni egyetem az orvosi vegytan ny. r. tanárának hívta meg. 1923 óta a budapesti egyetem Közgazdaságtudományi Karán a mezőgazdasági kémia professzora lett.

Mint cseretanár az Egyesült Államokban a castlansingi (Michigan) mezőgazdasági főiskolában töltött 1 évet. 1913-ban az élelmiszer-hamisítás ellen cambridge-i nemzetközi botanikai kongresszuson tartott előadást. A Természettudományi Társulat választmányi, a debreceni Tisza István Tudományos Társaság rendes, a Magyar Tudományos Akadémia levelező és a Felsőház tagja volt.

Főbb művei: 1. Biokémiai tanulmányok burgonya-betegségekről. 2. A kukorica ipari felhasználásáról. 3. Enzymes tanulmányok. 4. Agrokémiai gyakorlatok. 5. Az áruismereti kémia és technológiája. 6. Növényi biokémiai munkája magyar nyelvű kiadása mellett angol nyelven is megjelent (csak időközben bekövetkezett súlyos betegsége akadályozta meg az olasz nyelvű kiadás megjelenését). 7. Doby G. Hevessy Henrik: Dimethyldehydroisologend és Dymethyldehydrodivanilin oxydálása. Ch. Let. 1909. 181. o. Kísérleti Közlemények 1909. 816. o. 8. Doby Géza, Melczor Gusztáv: Néhány titánsavas tengely arányáról és kémiai összetételéről Ch. Fet. 1894. 77—120. o. 9. A vegyérték theoriája és története. Gy. Htp. 1898. 222—327. o. 10. A calcium dethylatja Gy. Ért. 1903. Ch. Fet. 1903. 115. o. T. C.

Kal. 1903. 247. o. 11. A „Chemiai folyóirat” és „Analytikai chemia” című rovat vezetője 1904. Gy. Kal. 1905. 727. o. Gy. Ért. 1905. 903. o. Gy. Ért. 1—17. 12. A vetőmag csírázásának való formaldehid százalékos tartalmának meghatározásáról. Ch. Pol. 1907. 105. o. Kísér. Közl. 1907. 50. o. 13. A formaldehydról főként egészségügyi szempontból. Gy. Fet. 1908. 33—65. o. 14. A répamagmolyok sóskatartalma. Kísér. Közl. 1908. 306. o. 15. A sóskasavas sók szerepe a csíráztatásnál. T. T. Kzl. 1908. 712. o. Kísér. Közl. 475. o. 16. A tejről egészségügyi szempontból. Bpest. 1907. Stephanus Gyógyn. Folyóirat. 1—2. füz. 17. Über die Einwirkung von Ca auf althenholischer Ammonia Zwitschr. fanuch. Leipzig. 1903. 18. Über Pflanzenenzyme. Biochem. Zeitschr. 67. B. e. Berlin, 1914. 19. Doby, Hibbard: Nutrient ions of plante and the ion activation of plant enzyme. Baltimore, 1927. T. Journal of Biological chem. 73. 2—20. Doby, Szladits: Enzyme ü. Salvionen Saccharosenamylase a Blätter verschichten ernährter f. physiolog. Chem. 206. 132. 4—5. 21. Doby, Kern H., Szele Z.: A burgonya levélszóródása. Magyaróvár 1913. 98. 22. Doby, Csiky Z., Snassal: Adatok talajaink mészállapotának és tápanyagszükségletének jellemzéséhez. Budapest, 1930. Egyet. ny. Mezőgazdasági Kutatások 1930. 12.

Doby professzor kísérletezte ki Steward amerikai professzorral, hogy bizonyos fajváltozat esetében a kukorica beérése előtt az éretlen magos növényben a szénhidrátok és a növény cukortartalma súlyának növekedésével 17%-ra emelkedett. (Lásd: Bogdánffy Ödön: Term. Tud. Közlöny.)

Doby professzor amerikai tanulmányútján Pennsylvaniában z. West-Marelandben J. Steward professzorral együtt meghatározta a kukorica termesztésének leggazdaságosabb módját, hogy a növény cukortartalmát növelhessék. Bár a termesztés módja nem érte még el a tökéletességet, sikerült olyan kukoricafajtához hozzájutni, amely éppen annyi cukrot tartalmazott, mint a cukornád. Ezzel szemben, jóval olcsóbb, gazdaságosabb, mint a cukorrépából nyert cukor. A kokinkínai (Vietnam) földművelésügyi kamara jelentése szerint Steward a kukorica szárából előállított 80%-os léből 18%-cukrot kapott. A kukoricaosutka, -mag, -héj és a levélet 20%-a erjeszhető anyagot tartalmazott, amelyből a teljes súly feléből 95% etilalkohol termelhető, viszont a másik fele nitrogénben dús maradékot mint értékes állati takarmányt (tonnánként kb. 90 kg-ot) szolgáltat. Mondhatni, hogy Doby professzor világviszonylatban is első volt, aki ilyen tudományos eredményt ért el. Erről Ubrizsi Gábor akadémikus növénykörtani könyvében elismerőleg nyilatkozott.

Az egyetemi Közgazdasági Karon mezőgazdasági kémiai előadásain a mezőgazdasági szakos hallgatók vettek részt. Ezeknek mezőgazdasági (agrokémiai) gyakorlatokat is tartott. A kereskedelem szakos hallgatók számára a II. és III. félévben kötelező kollégiumként szerepelt a kémia és a IV. évfolyam mindkét félévében az „áruismereti kémiai technológia”. Ezt a tantárgyat nemcsak a kereskedelem szakos hallgatók, hanem a Kereskedelmi Iskolai Tanárképző vegytan-áruismeret szakos tanárjelöltek is kötelező tárgyként hallgat-

ták. Ezeket a kollégiumokat 1930-ig tartotta, bár kimondottan „áruismeret” címen előadást nem tartott, mégis meg kell említeni, hogy az áruismereti kémiai technológia előadásai ezt a hiányt akarták pótolni, mert abban az időszakban még az áruismeret oktatását — külföldi példát követve — általában kémiai-technológiai alapra helyezték.

Doby professzor tudományos érdeklődési köre elsősorban az enzimológia területén tágabb értelemben véve az egész biokémiájára terjedt ki. Tudományos közleményei is, amelyek mind bel-
földi, mind külföldi szaklapokban jelentek meg, hasonló irányúak voltak. Még nyugdíjazása után is hosszú ideig foglalkozott a biokémiával. Alapvető összefoglaló tankönyve ebben az időben jelent meg.

Doby Géza professzor tanszékének kitűnő vezetője és tudományos irányítója volt. Erről tanús-

kodnak beosztottai és munkatársai, akik tudományos kutatómunkájukhoz tőle mindennemű tudományos eligazítást és messzemenő támogatást kaptak, munkásságukban viszont teljes szabadságot élveztek. Intézetében éppen úgy dolgozhatott a vegytan-áruismeret szakos tanárjelölt, mint a mezőgazdász, a bölcsészeti karon tanuló egyetemi hallgató, vagyis mindazok akik az enzimológia, ill. a biokémia iránt érdeklődtek. Az intézetében uralkodó légkört, az ott dolgozók szeretetteljes hangulatát mi sem bizonyítja jobban, mint az a kedves szokás, hogy régi asszisztensei, doktoránsai minden év februárjában — névnapja alkalmával — hálájukat megjelenésükkel fejezték ki. 1968. április hó 16-án, 91 éves korában hunyt el Budapesten.

Érkezett: 1977. VI. 9.

SZAPORODIK AZ IDŐJÁRÁS-ÉRZÉKENYSÉG

Dgk: Öst.-Ap. Ztg. 31 (38), 739 (1977).

Egyre inkább beigazolódnak az a megállapítás, miszerint az időjárásra való érzékenység, jobban mondva előre megérés a lakosság minden rétegében mind gyakoribb. Már csecsemőkorban kezdődhet és a gyermekkor majd ifjúkoron át — már jelentős mértékben haladva — 50 és 60 év közötti életkorban éri el maximumát. Ebben a korban mintegy minden második embert érintenek az időjárás változásai. Ezután vagy csökken az érzékenység — valószínűleg kedvezően befolyásolja a nyugodalmasabb életvitel —, vagy ellenkezőleg: egyéb öregkori bántalmakkal kapcsolatban súlyos megterhelést okozhat. Érdekes, hogy Goethe megfigyelései szerint a felsőbb szellemi réteget érintette leginkább, viszont ma inkább a kétkézi munkások széles rétegei szenvednek az időjárás-érzékenységtől. A középső osztályt sújtja legkevésbé ez a bántalom, mely az év minden szakára kiterjedhet. Ritkább esetben csak a tavaszi hónapokban jelentkezik. Semmilyen időjárási helyzet nem készlet öngyilkosságra, de pszichózisos betegek fokozottan szenvednek miatta, úgyhogy velük kapcsolatban bizonyos fronthelyzetekben gondos megfigyelés válik szükségessé. Melegfront-betörés előtti felszálló légáramlatok (főn-helyzet) migrént, fejfájást okozhatnak, de a kiváltó okokat még nem ismerjük egyértelműen. Az időjárás-érzékenység ellen nincs külön orvosság, hiszen az nem is betegség, így továbbra is tüneti kezelésre vagyunk utalva (202).

R. B.

ÁRTALMAS-E A FOGAMZÁSGÁTLÓ A KÉSŐBB SZÜLETETT GYERMEKRE?

DGK: Öst.-Ap. Zth. 31 (41), 816 (1977).

Mínél szélesebb körben terjed el az orális fogamzásgátlók használata, annál gyakrabban merül fel a kérdés, vajon a „pirula” szedésének abbahagyása után világra hozott gyermek nem szenved-e valamilyen károsodást? Ilyenektől főként szellemi téren lehet tartani. A kérdés tisztázására nőgyógyász orvosok és pszichológusok egy csoportja a Puerto Rico-i egyetemen közös vizsgálatokat végzett. Az ellenőrző csoport 114 gyermekével szemben 96 olyan gyermeket vizsgáltak, akiknek anyja korábban orális fogamzásgátlót szedett. A gyermekek szellemi képességeit figyelték. Öt- és nyolcéves koruk között többszörös vizsgálatban részesültek, mivel ebben a korban a fiúk és a leányok egymástól eltérő eredményt mutatnak, ezért egyszeri teszttel nem lehet végleges képet alkotni. Végeredményben a kísérleti és az ellenőrző csoport tagjainak intelligenciájában nem mutatkozott különbség. Ezek szerint alaptalan az az aggodalom, hogy a „pirula” szédése után világra jött gyermek testi vagy szellemi károsodást szenved (205).

R. B.

ÖRÖKLETES ALKAT OKOZTA NARKÓZISHALÁL

Ibj: Öst. Ap.-Ztg. 31 (41), 816 (1977).

Egész sor részben halálos kimenetelű narkózisszövődmény mind ez ideig rejtélyt jelentett a szakembereknek. Ez a rejtély most megoldódni látszik. A Ludwig Boltzmann Intézet kísérleti anasztéziológiai osztályán (vezető: *Dr. Karl Stenbereithner* prof.) végzett vizsgálatok szerint a jelenséget örökletes alkat magyarázza, ami az izomsejtek membránfunkciójának rendellenességével jár. Narkózis alatt életet veszélyeztető láz, izommerevség, légzési zavarok jelentkeznek, melyek végül is a szív megbénulását okozhatják. Az Ausztriában becslések szerint 200-re tehető érintett személy közül csak igen kevés van az öt fenyegető veszély tudatában: csupán az elmúlt évben 3 ilyen szövődmény fordult elő, melyek közül egy halálos kimenetelű volt.

A Boltzmann Intézetben olyan eljárást dolgoztak ki, amellyel az izomzat piciny darabkájának vizsgálata alapján felismerhetők a veszélyeztetett egyének. Most azt tervezik, hogy mind azon családok tagjait, amelyekben ezt a jelenséget észlelték, tüzetesen megvizsgálják, hogy a veszélyeztetett személyek részére esetleg szükségessé váló narkózis esetén minden óvintézkedést megtehesse (206).

R. B.

FRONTÁTTÖRÉS A VÍRUSOK LEKÜZDÉSE TERÉN

Ref: Öst. Ap.-Ztg. 31, (42), 837 (1977).

A penicilin felfedezéséhez hasonlítható frontáttörésről tudósítanak amerikai kutatók, akik első ízben alkalmazták sikerrel egy gyógyszert az életet veszélyeztető vírusbetegség ellen. A washingtoni „Allergiás és fertőző betegségek nemzeti intézete” adja hírlí, hogy az „Ara-a”-nak nevezett új gyógyszerrel sikeresen kezelték a álomkór egy bizonyos fajtájának, a „Herpes-encephalitis”-nek eseteit. A gyakran halálos kimenetelű betegségben évente több ezer amerikai lakos szenved.

Az „Ara-a” rendkívüli jelentősége szakorvosok véleménye szerint főleg abból áll, hogy az a jövőben egyéb vírusos betegségek ellen is sikerrel bevezethető lesz. A team egyik tagja, *Dr. Richard Krause* közlése szerint eddig 18 „Herpes-encephalitis”-ben szenvedő beteget kezelték „Ara-a”-val. Közülük 4-nek az állapota annyira javult, hogy megszokott életmódját folytathatja.

A betegség korábbi 70%-os halálozási arányaszámára — hála az új gyógyszernek — 28%-ra csökkent (208).

R. B.